

Naar de Sint-Jansberg

Een wandeling door glooiend landbouwgebied naar de steile stuw-walhelling boven het Maasdal. Een gevarieerde route met prachtige vergezichten. Bij nat weer kunnen paden op de Sint-Jansberg modderig zijn. Op zondag is het druk rond Plasmolen.

Lengte: 12,5 km; verkorte route 10 km

Tijdsduur: 4 uur; verkorte route 3 uur

Startpunt: Breedeweg, bij de kerk

Parkeren: bij de kerk

Openbaar vervoer: vanaf Nijmegen buslijn 5 naar Groesbeek, met eindbestemming Breedeweg (en niet De Horst!)

Horeca: bij het startpunt Cafeteria Rikken (tel. 024 - 3971037), bij punt 6 diverse gelegenheden in Plasmolen, bij punt 10 Eethuis De Diepen (tel. 0485 - 516404)

Routebeschrijving (zie ook het kaartje achterin)

1. Breedeweg, bij de kerk

- ga vanaf het Kerkplein de Populierstraat in
- op de kruising linksaf
- tweede weg rechtsaf Wilgstraat, en aan einde linksaf
- aan einde rechtsaf Knapheideweg, en meteen linksaf op onverhard pad Kiekbaergsepapad

2. Klein Amerika

Het open landbouwgebied waar u doorheen loopt heet Klein Amerika. Pas in de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw is het dennenbos gekapt en omgezet in vruchtbare landbouwgrond. Behalve akkerbouw en de teelt van groentegewassen vindt u hier druiventeelt

voor de wijnbouw. Ook elders in Groesbeek zijn wijngaarden aangeplant. Groesbeek mag zich het wijndorp van Nederland noemen. In september 1944 bevond zich hier de belangrijkste landingszone van de Amerikaanse troepen in de omgeving. Aan parachutes en in zweefvliegtuigen werden troepen en materieel gedropt ter voorbereiding op de bevrijding. Na de dropping bleven de zweefvliegtuigen, de zgn. 'gliders', in het land liggen. Vlak na de oorlog, toen de geëvacueerde bevolking weer terugkeerde, zijn de triplex schotten van de gliders gebruikt voor de bouw van noodwoningen.

- het pad almaar blijven volgen, rechtdoor bij kruising met asfaltweg
- aan einde bij houtwal rechtsaf

3. Zevendalsebaan

Deze weg, de Zevendalsebaan, vormt de grens tussen de provincies Limburg (links) en Gelderland (rechts). Tot in de 18de eeuw waren beide zijden Gelders. In 1713 echter kwam het land aan uw linkerhand bij Pruisen. Toen Nederland van 1810 tot 1813 ingelijfd was bij het Napoleontische keizerrijk, vormde de Zevendalsebaan dus de scheiding tussen de Franse en Pruisische heerschappij. Dat duurde maar even. In 1814 werd Nederland weer zelfstandig en twee jaar later stond Pruisen Plasmolen en omgeving af, die bij het nieuwgevormde Limburg kwamen.

Het bosgebied aan uw linkerhand, op de Kiekberg en Sint-Jansberg, is eigendom van Natuurmonumenten. Langs de Zevendalsebaan heeft Natuurmonumenten de verwaarloosde houtwal hersteld door het inplanten van bomen en heesters. Ook zijn tussen de weg en de bossen van de Kiekberg nieuwe singels aangelegd. Zoogdieren, vogels en insecten profiteren van deze extra mogelijkheden om zich te beschutten, voedsel te zoeken en zich voort te planten.

- aan einde van houtwal, vóór de akker linksaf het Zevendal in

4. Zevendal

Het Zevendal is ontstaan in de op een na laatste ijstijd (180.000 tot 120.000 jaar geleden). Een honderden meters dikke ijskap schoof toen vanuit Noord-Europa over ons land. Groesbeek is de zuidelijkste plek die door het landijs werd bereikt. Door het gewicht van het schuivende ijs werden aan de randen grote massa's zand en grind omhoog geduwd.

Na het smelten van het ijs bleef het opgestuwde materiaal als een hoefijzervormige stuwwal achter in het landschap. Het Zevendal is in de stuwwal uitgesleten door smeltwater van de gletsjertong die hier toen lag. Het water stroomde in zuidelijke richting naar waar nu de Maas ligt. In de laatste ijstijd veranderde ons land in een winderige poolwoestijn. De wind heeft toen grote hoeveelheden löss, fijne bodemdeeltjes, afgezet op de oosthelling van het dal. De vruchtbare lössgrond is zeer geschikt voor landbouw. Op de onvruchtbare westhelling staat bos.

- blijf het pad langs de bosrand volgen tot vlak voor het einde van het dal waar het pad even later naar rechts gaat buigen
- ga daar linksaf het bospad in (geel/rode markering) en houdt meteen op Y-splitsing links aan
- op viersprong rechtdoor, pad wordt bruine paaltjesroute en buigt naar rechts
- op grote driesprong bij beekdal linksaf

5. Molendal

In het Molendal is goed te zien dat het tientallen meters boven zeeniveau beslist niet droog hoeft te zijn. De ondoorlatende leemlagen in de stuwwal verhinderen dat regenwater rechtstreeks in de bodem wegzakt. Het water zoekt een uitweg en komt in lager gelegen delen van de Sint-Jansberg of aan de voet ervan als kwel aan de oppervlakte. In het voorjaar, wanneer er nog geen blad aan de bomen zit, is het Molendal bedekt met een tapijt van bloeiend speenkruid, bosanemoon en slanke sleutelbloem.

Bosanemoon

- op de volgende driesprong rechtsaf naar 'dam' bij vijver
- voorbij de dam rechts aanhouden, negeer afslagen naar links en blijf pad langs het beekdal volgen
- aan einde rechtsaf, een breed pad dat het beekdal naar beneden volgt
- bijna beneden ziet u aan uw rechterhand de Bovenste Plasmolen liggen

6. Bovenste Plasmolen

Buurtschap Plasmolen ontleent haar naam aan de twee watermolens die hier vroeger stonden. Alleen de Bovenste Plasmolen is behouden gebleven. Hij wordt gevoed door bronbeekjes die ontspringen op de Sint-Jansberg. Het jaartal 1725 dat de muurankers weergeven, duidt op een grote verbouwing die toen heeft plaatsgevonden. Vermoedelijk deed de watermolen al in de 15de eeuw dienst. Bijzonder aan deze molen is dat het rad op twee plaatsen wordt aangedreven door het water, van boven en halverwege op de schoepen. Zo'n 'dubbelslagmolen' heeft meer kracht. De Bovenste Plasmolen is een korenmolen en wordt door vrijwilligers maalvaardig gehouden. In de zomermaanden is de molen regelmatig opengesteld voor bezichtiging.

In de buurt van de molen lag vroeger een Romeinse villa. Natuurmonumenten heeft de contouren van de villa weergegeven met stenen en een stalen frame.

- vlak vóór de uitgang van het natuurgebied, bij het informatiebord, linksaf het pad in langs het beekje (geel/rode markering)
(voor horeca: ga rechtdoor naar de uitgang/asfaltweg, dan rechtsaf en evt. eerst weg links)

7. Helbeek en Geuldert

De Helbeek, die u stroomopwaarts volgt, ontspringt in een niet-toegankelijk brongebiedje de Helkuil dat trouwens zo nat is dat u er sowieso niet in kunt. Al lang geleden - vóór de tijd van het landgoed - moet de loop van de Helbeek zijn verlegd. Nu stroomt die parallel aan de

hoogtelijnen naar Plasmolen toe, in plaats van - zoals water gewoon is te doen - via de kortste weg naar beneden. Rechts ligt een moerasbos, de Geuldert. Daar groeien botanische zeldzaamheden als reuzenpaardestaart, galigaan, paarbladig goudveil en koningsvaren. Het is een restant van het enorme veenmoeras van honderden hectaren groot dat hier tot in de 20ste eeuw aan de zuidrand van de stuwwal lag. Op een enkel stukje na is het helemaal drooggelegd en ontgonnen. Na de oorlog nog is het iets oostelijk gelegen De Diepen ontgonnen, tegen de zin van velen in. Toen het ontginnen toch niet zo rendabel bleek te zijn, heeft men de restanten van het moeras aan Natuurmonumenten overgedaan. In 1989 heeft Natuurmonumenten een groot stuk van de ontgonnen Diepen gekocht, met de bedoeling de oude natuurwaarden te herstellen.

Reuzenpaardestaart

8. Schilderskolonie

Aan de overkant van het moerasje ligt de Schildersweg, genoemd naar de kunstenaars die er eens woonden. Zij zijn hier in hun onderwerp gaan wonen, in de (voor hen) romantische natuur rondom de Plasmolen. Centrale figuur van de schilderskolonie was Jacques van Mourik, een notariszoon uit Amsterdam, die hier in 1900 neerstreek. Andere schilders volgden zijn voorbeeld en verbleven korte of langere tijd in deze omgeving. Van een Plasmolense school is geen sprake, omdat ieder op zijn eigen wijze en volgens zijn eigen opvattingen werkte. Beroemde schilders zijn er niet uit voortgekomen. In de bloeitijd rond 1930 waren de doeken van Van Mourik wel gewild. Zijn romantische schilderijen met titels als 'Stervende zwerver bij ondergaande zon' waren tegen een fikse prijs te koop bij de sjeke Galerie Pollmann in Nijmegen.

- aan einde, voorbij doorgangshek, op vijfsprong rechts aanhouden (blauwe route), daarna op viersprong linksaf
- op Y-splitsing rechtsaf
- blijf pad volgen, negeer afslag (rode/blauwe route), u passeert een oude tuinmuur

9. De tuin van het verdwenen landhuis

U komt in de buurt van het in de oorlog verwoeste huis van het landgoed Sint-Jansberg. In september 1944 is hier hevig gevochten na de luchtlanding van Amerikaanse troepen op Klein Amerika. Gebouwen werden in puin geschoten en ook het bos had veel te lijden, vooral dat van de westelijk gelegen Kiekberg. Van de tuin rondom het landhuis vindt u nog restanten van muurtjes, uitgegroeide heggen en vooral veel exotische bomen.

- pad blijven volgen tot halverwege de vijvers

10. Drie Vijvers

Door het dal op drie plaatsen af te dammen zijn deze vijvers gemaakt, ter verfraaiing van het landgoed. Aan de overkant liggen nog wat stenen van een verdwenen badhuisje. De Drie Vijvers vormden het privé-openluchtbad van de familie Van Verschuer dat slechts gedeeld werd met de ijsvogels. Na de openstelling van het terrein, volgend op de aankoop door Natuurmonumenten, ging het steeds slechter met die felgekleurde blauw-oranje vogeltjes. Hoewel hier wel af en toe ijsvogels worden gezien, broeden ze er niet meer. Een deel van het terrein rond de vijvers is voor publiek afgesloten, in de hoop dat de ijsvogels weer terugkomen.

Verkorte route:

- tussen de vijvers linksaf (rode/blauwe route) omhoog en halverwege weer linksaf
- bovenaan bij infopaneel linksaf langs bosrand
- aan uw linkerhand ziet u een grote exotische boom en even later, nadat u op de Y-splitsing rechts hebt aangehouden, een ijskelder

Vervolg de route bij punt 12

Vervolg lange route:

- vervolg het pad langs de vijvers (rood/witte markering)
- aan einde linksaf langs bosrand (blauwe route)
- waar het grasland overgaat in een bosje rechtsaf het paadje in naar het klaphek
- door het grasland schuin links naar klaphek aan de overkant
- aan einde linksaf op asfaltweggetje
- aan einde linksaf op fietspad, langs Eethuis De Diepen

11. Koningsven

Ten oosten van de asfaltweg, aan de voet van het Reichswald, lag tot in het begin van de 20ste eeuw een kilometers lang moerasgebied. Het kwelwater uit het hoger gelegen Reichswald stroomde af naar dit oude Rijndal en bleef hier staan. Dat had veenvorming tot gevolg en zo ontstond het Koningsven, een veengebied met een uitzonderlijke plantenrijkdom. Daar is nu niets meer van over. Het gebied is ontwaterd, het veen is verdwenen. Inmiddels is er een plan gemaakt om in de toekomst een deel van het oude veenmoeras te herstellen. Natuurmonumenten heeft een klein deel van het voormalige Koningsven in bezit. Dit deel is sinds 2005 omrasterd, terwijl het wildraster van het Reichswald is verlaagd. Daarmee zijn deze graslanden als voedselbron toegankelijk geworden voor edelherten uit het Duitse bos.

- voorbij het eethuis linksaf het klaphek door (blauwe/rode route) en even later op splitsing rechtsaf omhoog
- pad voert langs akker, buigt naar links en verderop naar rechts
- aan einde linksaf, pad langs bosrand, langs infopaneel
- aan uw linkerhand ziet u een grote exotische boom en even later, nadat u op de Y-splitsing rechts hebt aangehouden, een ijskelder

12. Rond het verdwenen landhuis

Een stukje van het pad af staat een opvallend dikke, hoge naaldboom. Het is een sequoia, een boomsoort van de Noord-Amerikaanse westkust. De zachte, bruinrode bast is bijzonder, deze beschermt de boom tegen vuur. Bij een flinke bosbrand sterven alle bomen behalve de sequoia's. Onder andere door deze eigenschap kan de boom wel 3000 jaar oud worden, en vele meters dik. Van het landhuis is op de kelders na niets meer over. De ingang van die kelders is nog te zien. Binnen vinden vleermuizen een schuilplaats.

- op vijfsprong rechtsaf Helweg
- op splitsing rechtsaf Hofseweg
- tussen de akkers linksaf Ingeleheg
- aan einde linksaf, en daarna rechtsaf St. Jansberg

13. Wateropvang

Het uitgegraven gebiedje met daarin een meer of minder grote plas water is een zgn. retentiebekken. Het is aangelegd door het waterschap om regenwater op te vangen dat bij hevige buien letterlijk de hellingen afspoelt in de richting van de Breedeweg. Op onbegroeide akkers kan stromend water een flinke erosie teweeg brengen. Na zware regenbuien ligt de weggespoelde grond dan onderaan de helling. De krachtige moddermassa kan bovendien schade veroorzaken aan alles wat er onderweg in de weg staat. Op grasland ontstaat veel minder snel erosie, het regenwater zakt ook eerder weg in de grond. Daarom mogen de boeren in het hellinggebied alleen grasland omzetten in bouwland, indien ze die grond bewerken op een manier die geen erosie veroorzaakt.

- aan einde bij picknicktafel rechtsaf
- aan einde linksaf St. Antoniusweg, naar startpunt bij kerk.